

WYROK W IMIENIU RZECZYPOSPOLITEJ POLSKIEJ

29 stycznia 2025 r.

Sąd Najwyższy w Izbie Cywilnej w składzie:

SSN Dariusz Pawłyszcz (przewodniczący, sprawozdawca)

SSN Krzysztof Grzesiowski

SSN Agnieszka Jurkowska-Chocyk

po rozpoznaniu na posiedzeniu niejawnym 29 stycznia 2025 r. w Warszawie
skargi kasacyjnej syndyka masy upadłości B. S.A. w upadłości w W.
od wyroku Sądu Apelacyjnego w Szczecinie z 30 września 2021 r., I ACa 616/20,
wydanego w sprawie z powództwa syndyka masy upadłości B. S.A. w W.
przeciwko K.D., S.D., M.D.
o zapłatę,

- 1. oddala skargę kasacyjną;**
- 2. zasądza od syndyka masy upadłości B. S.A. w W. solidarnie
na rzecz K.D., S.D., M.D. 5400 (pięć tysięcy czterysta) zł kosztów
postępowania kasacyjnego.**

Krzysztof Grzesiowski

Dariusz Pawłyszcz

Agnieszka Jurkowska-Chocyk

UZASADNIENIE

Pozwem wniesionym 7 czerwca 2017 r. powodowy bank wniósł o zasądzenie solidarnie od pozwanych kredytobiorców 393 008,77 zł z odsetkami tytułem zwrotu kredytu indeksowanego z prowizjami i doliczonymi zaległymi odsetkami,

wymagalnego na skutek wypowiedzenia kredytu przez bank. W toku procesu bank wniósł ewentualnie o zasądzenie 162 344,83 zł z odsetkami tytułem zwrotu kredytu wypłaconego w wykonaniu nieważnej umowy.

Wyrokiem z 29 września 2020 r., I C 896/17, Sąd Okręgowy w Gorzowie Wielkopolskim zasądził na rzecz banku 60 742,22zł z ustawowymi odsetkami za opóźnienie od 12 września 2020 r. tytułem zwrotu kredytu wypłaconego jako świadczenie nienależne, pomniejszonego o spłaty kredytobiorców i oddalił powództwo w pozostałym zakresie.

Wyrokiem zaskarżonym skargą kasacyjną Sąd Apelacyjny w Szczecinie, na skutek apelacji banku, zmienił wyrok Sądu pierwszej instancji w ten sposób, że zasądził dodatkowo 100 642,61 zł z odsetkami od 12 września 2020 r. i oddalił powództwo w pozostałym zakresie.

Sąd drugiej instancji ustalił, że 18 stycznia 2008 roku strony zawarły umowę kredytu hipotecznego w wysokości 162 344,83 zł, indeksowanego do franka szwajcarskiego (CHF). Wypłacona suma kredytu miała zostać przeliczona na CHF po kursie kupna stosowanym przez pozwany bank przy skupie CHF. Spłaty kredytobiorców w złotych miały być przeliczane po kursie stosowanym przez bank przy sprzedaży CHF. Zgodnie z umową bank miał ustalać kursy na podstawie kursów obowiązujących na rynku międzybankowym i ogłaszać je o godz. 16.00 z mocą obowiązującą w następnym dniu roboczym. Aneksiem z 12 sierpnia 2010 r. strony wprowadziły przeliczanie spłat kursem średnim CHF ogłaszanym przez Narodowy Bank Polski. Kredytobiorcy spłacili 100 642,61 zł, z czego 960 zł na poczet składek na ubezpieczenie nieruchomości, na której ustanowili hipotekę zabezpieczającą kredyt.

Sąd odwoławczy uznał dokonywanie przeliczeń walutowych kursami jednostronnie ustalonymi przez bank za abuzywne w rozumieniu art. 385¹ § 1 k.c. Sąd ten, powołując się na wyrok SN z 27 listopada 2019 r., II CSK 483/18, uznał, że obowiązywanie umowy w dalszym ciągu, po wyłączeniu z niej nieuczciwych postanowień umownych jest pomyślane jako ochrona interesu konsumenta. Wobec wyrażenia przez kredytobiorców woli uznania umowy za nieważną Sąd Apelacyjny przesłankowo uznał umowę kredytu za nieważną w całości.

Sąd Apelacyjny stwierdził, że pozwani kredytobiorcy ani nie złożyli materialnoprawnego oświadczenia o potrąceniu przed procesem, ani nie złożyli procesowego zarzutu umorzenia wzajemnych wierzytelności wskutek dokonanego jeszcze przed procesem potrącenia, ani wreszcie nie złożyli już w toku procesu oświadczenie wywierającego zarówno materialny, jak i procesowy skutek potrącenia. Dlatego Sąd ten zasądził dodatkowo sumy potrącone przez Sąd Okręgowy z wierzytelności dochodzonej przez bank.

Powodowy bank zaskarżył wyrok Sądu drugiej instancji w całości zarzucając naruszenie prawa materialnego:

1) art. 385¹ § 1 i 2 w zw. z art. 65 § 1 i 2 k.c. przez przyjęcie, że postanowienia indeksacyjne rażąco naruszają dobre obyczaje i interes kredytobiorców, ponieważ pozwalają bankowi na swobodne i jednostronne ustalanie kursu CHF, podczas gdy kurs ten był kształtowany w oparciu o kurs rynkowy z rynku międzybankowego, czyli czynnika obiektywnego i niezależnego od banku;

2) art. 58 § 1 i art. 385¹ § 1 i 2 przez uznanie umowy kredytu za nieważną, podczas gdy – nawet przy założeniu abuzywności indeksacji – art. 385¹ § 1 k.c. nie przewiduje skutku nieważności umowy;

3) art. 385¹ § 2 w zw. z art. 65 § 1 i 2 i art. 358 § 1 i 2 k.c. oraz w zw. z art. XLIX przepisów wprowadzających kodeks cywilny i art. 41 pr.wexl. przez uznanie umowy za nieważną, chociaż rekonstrukcja norm umownych w oparciu o powołane przepisy doprowadziłaby do utrzymania umowy, jej charakteru w oparciu o przepis, który nie odsyła do ustalonych zwyczajów, za to realizuje postulat utrzymania umowy i to w kształcie nienaruszającym prawa wspólnotowego;

4) art. 385¹ § 1 i 2 k.c. przez uznanie umowy za nieważną, chociaż mimo abuzywności niektórych jej postanowień wykładnia pozostałej części umowy powinna być dokonywana z uwzględnieniem celu, jakim jest - obok utrzymania obowiązywania umowy - przywrócenie równowagi kontraktowej stron;

5) art. 65 § 1 i 2 k.c. przez przyjęcie, iż postanowienia indeksacyjne umowy kredytu określają świadczenia główne stron, podczas gdy są one umownymi postanowieniami waloryzacyjnymi;

6) art. 69 ust. 2 pkt 4a w zw. z art. 69 ust. 3 i art. 75b pr.bank. oraz w zw. z art. 4 ustawy z dnia 29 lipca 2011 r. o zmianie ustawy - *Prawo bankowe* oraz niektórych innych ustaw przez przyjęcie, że mimo wejścia w życie powyższych przepisów postanowienia umowy kredytu nie utraciły abuzywnego charakteru;

7) art. 6 ust. 1 dyrektywy 93/13/EWG przez jego zastosowanie, chociaż dyrektywa nie jest źródłem prawa w relacji horyzontalnej między stronami;

8) art. 410 k.c. przez uznanie, że pozwanym kredytobiorcom przysługuje zwrot świadczenia nienależnego w postaci zwrotu spłat kredytu, chociaż umowa kredytu jest ważna, a w konsekwencji Sąd powinien uwzględnić główne roszczenie dochodzone przez powoda.

Ponadto skarżący zarzucił naruszenie przepisów postępowania, tj. art. 232 w zw. z art. 286 k.p.c., przez nieprzeprowadzenie dowodu z opinii biegłego z zakresu bankowości i finansów na okoliczności ustalenia wysokości zadłużenia kredytobiorców przy stosowaniu przy indeksacji kursu średniego NBP, na wypadek uznania za niedozwolone postanowienia o stosowaniu kursów ogłaszanych przez powodowy bank, a umowy za ważną w pozostałym zakresie.

Postanowieniem z 29 marca 2023 r., I CSK 2504/22, Sąd Najwyższy odrzucił skargę kasacyjną w części zmieniającą wyrok Sądu pierwszej instancji w uwzględnieniu apelacji skarżącego.

Następnie Sąd Rejonowy dla m.st. Warszawy postanowieniem z 20 lipca 2023 r., [...] /2023, ogłosił upadłość pozwanego banku. Postanowieniem z 15 września 2023 r., II CSKP 250/23, Sąd Najwyższy zawiesił postępowanie kasacyjne i wezwał syndyka masy upadłości do udziału w sprawie, a następnie postanowieniem z 8 listopada 2023 r., II CSKP 250/23, podjął postępowanie już z powództwa syndyka.

Sąd Najwyższy zważył, co następuje:

Nie jest zasadny zarzut kwestionujący abuzywność postanowień dotyczących ustalania kursu CHF. Kursy walut obcych, ogłaszane przez banki na podstawie art. 111 ust. 1 pkt 4 pr.bank., wiążą klientów banku przy dokonywaniu z bankiem czynności w okresie od ogłoszenia kursu do ogłoszenia nowego kursu. Istotne jest

jednak to, że nie można umową związać konsumenta kursami, które dopiero zostaną ogłoszone, a orzecznictwo jednolicie uznaje takie związanie przyszłym kursem za niedozwolone w rozumieniu art. 385¹ § 1 k.c. Umowa kredytu stanowiła o ustalaniu kursów na podstawie bliżej nieokreślonych kursów obowiązujących na rynku międzybankowym. Nie ma znaczenia ewentualne podobieństwo praktyki ustalania kursów przez pozwany bank do praktyki NBP, ponieważ w orzecznictwie uznano za abuzywne jednostronne kształtowanie kursu przez stronę umowy, a NBP nie jest stroną umów z konsumentami. Zarzut nr 1 nie jest zasadny.

Uznanie za niedozwolone postanowień odsyłających do tabel pozwanego banku jako źródła kursów CHF do indeksacji przesądza o nieważności umowy kredytu. Uchwałą pełnego składu Izby Cywilnej SN z 25 kwietnia 2024 r., III CZP 25/22, do rangi zasady prawnej podniesiono tezy:

1) w razie uznania, iż postanowienie umowy kredytu indeksowanego lub denominowanego odnoszące się do sposobu określania kursu waluty obcej stanowi niedozwolone postanowienie umowne i nie jest wiążące, w obowiązującym stanie prawnym nie można przyjąć, że miejsce tego postanowienia zajmuje inny sposób określenia kursu waluty obcej wynikający z przepisów prawa lub zwyczajów;

2) w razie niemożliwości ustalenia wiążącego strony kursu waluty obcej w umowie kredytu indeksowanego lub denominowanego umowa nie wiąże także w pozostałym zakresie.

Powyższe tezy, wiążąc w niniejszej sprawie (art. 88 u.s.n.), uniemożliwiają uznanie umowy za ważną w jakimkolwiek zakresie. Tym samym niezasadne są zarzuty zmierzające do oceny umowy jako ważnej, tj. zarzuty nr 2-5 i 7. Przy tym ugruntowana jest linia orzecznicza, że wejście w życie 26 sierpnia 2011 r. art. 69 ust. 3 pr.bank., pozwalającego na spłaty w walucie indeksacji, bez przeliczania kursem banku, nie uczyniło ważnymi umów kredytu nieważnych przed tym dniem (tak samo w uzasadnieniu powołanej uchwały z 25 kwietnia 2024 r.). Zarzut nr 6 nie jest zasadny.

Zarzut nr 8, naruszenia art. 410 k.c., dotyczy oddalenia apelacji banku co do żądania głównego, tj. zwrotu kredytu zwaloryzowanego zgodnie z umową, wymagalnego na skutek jego wypowiedzenia, i zasądzenia na rzecz banku w miejsce

żądania głównego żądania ewentualnego, tj. zwrotu wypłaconego kredytu jako świadczenia nienależnego. Art. 410 k.c. stanowi wyłącznie o skutkach zawarcia i wykonania nieważnej umowy. Nie stanowi o podstawach nieważności i Sąd odwoławczy nie mógł naruszyć tego przepisu oceną umowy jako nieważnej. Zarzut nr 8 nie jest zasadny.

Powodowy bank zaskarżył wyrok Sądu drugiej instancji także w części uwzględniającej jego powództwo ewentualne. Bank nie może skarżyć orzeczenia wydanego na jego żądanie i dlatego w tej części postanowieniem z 29 marca 2023 r. skarga banku została odrzucona. Żądanie główne zostało oddalone przez Sąd Okręgowy. Oddalenie mieści się w sformułowaniu „w pozostałym zakresie powództwo (...) oddala”. Sąd drugiej instancji w tym zakresie oddalił apelację i do rozpoznania zarzutu oddalenia powództwa głównego wystarcza zaskarżenie wyroku Sądu Apelacyjnego w części oddalającej apelację banku.

W przypadku hipotetycznej zmiany wyroku przez uwzględnienie powództwa głównego powstałby problem z niezaskarżonym orzeczeniem uwzględniającym powództwo ewentualne. Uwzględnienie powództwa głównego oznacza niemożność egzekwowania orzeczenia uwzględniającego powództwo główne i gdyby wierzyciel próbował jednak egzekwować prawomocne orzeczenie uwzględniające powództwo ewentualne, dłużnik mógłby żądać pozbawienia wykonalności (art. 840 § 1 pkt k.p.c.). Natomiast nie jest dopuszczalne zaskarżenie przez wierzyciela orzeczenia uwzględniającego jego własne żądanie ewentualne.

O istotności okoliczności faktycznych (art. 227 k.p.c.) stanowi prawo materialne. Nie jest naruszeniem przepisów postępowania pominięcie dowodu na okoliczność nieistotną w świetle sposobu zastosowania prawa materialnego przez Sąd drugiej instancji. W przypadku przyjęcia przez Sąd Najwyższy tezy skarżącego, że nieważne jest tylko odesłanie od tabeli kursowej banku i należy stosować kurs średni NBP, do uwzględnienia skargi kasacyjnej wystarczyłaby zasadność zarzutu nr 3. Zarzucenie naruszenia przepisów postępowania było zbędne.

Biorąc powyższe pod uwagę Sąd Najwyższy na podstawie art. 398¹⁴ k.p.c. oddalił skargę kasacyjną.

Na podstawie art. 98 k.p.c. pozwanym przysługuje od skarżącego zwrot kosztów sporządzenia odpowiedzi na skargę kasacyjną w wysokości stawki minimalnej określonej w stosowanym odpowiednio § 10 ust. 4 pkt 2 rozporządzenia Min. Sprawiedl. w sprawie opłat za czynności adwokackie. Pozwani żądali kosztów z odsetkami, lecz postępowanie zostało wszczęte przed 7 listopada 2019 r., gdy odsetki od kosztów jeszcze nie były przewidziane (art. 9 ust. 6 ustawy z dnia 4 lipca 2019 r. o zmianie ustawy - *Kodeks postępowania cywilnego* oraz niektórych innych ustaw).

Krzysztof Grzesiowski Dariusz Pawłyszcz Agnieszka Jurkowska-Chocyk

(Ł.W.)

[a.ł]